

Příběh Evropské ústavy

PETR MACH

V pátek 29. října 2004 premiér Stanislav Gross podepsal v Římě Evropskou ústavu, která přenáší další kompetence z členských zemí na Brusel a která snižuje váhu českého hlasu v Radě EU. Ohlédnutí se za procesem vzniku euroústavy nám tristně připomíná, jak se během celého procesu česká diplomacie hluboce mýlila v tom, co návrh evropské ústavy obsahuje, a že premiér před pár dny podepsal text, který ani nečetl.

První dějství: Konvent

V první polovině roku 2003, kdy hlavním tématem české politiky bylo referendum o vstupu do Evropské unie, vznikala v tzv. Konventu text „Evropské ústavy“, který měl zásadním způsobem změnit podmínky našeho členství, které jsme právě schvalovali v referendu.

Konventu předsedal z rozhodnutí Rady EU bývalý francouzský prezident Valéry Giscard D'Estaing a členy byli zástupci vy-

slaní vládami členských zemí. V roli pozorovatelů se mohli Konventu účastnit také zástupci České republiky, která vyslala ná-

Premiér Stanislav Gross a ministr zahraničí Cyril Svoboda podepisují v Římě 29. 10. 2004 Evropskou ústavu, kterou nečetli.

městka ministra zahraničních věcí za ČSSD Jana Kohouta, senátora zvoleného za Čtyřkoalici Josefa Zieleniece a poslance za ODS Jana Zahradila.

Konvent měl dodat vzniku Evropské ústavy zdání demokratičnosti a široké mezinárodní vůle. Text ale vznikl takřka výhradně v předsednictvu vedeném a jmenovaném Giscardem a měl velmi daleko k demokratické a široké diskusi. Jednání předsednictva byla tajná a jejich harmonogram nebyl veřejný.¹ Přímý účastník jednání Konventu v roli asistenta Petr Plecický uvádí, že když se hlásili do diskuse oponenti, „dávala předsedající v přítomnosti Valéry Giscarda slovo pouze delegátům, kteří souhlasili s návrhem předsednictva, a teprve když odešel, nechala pronést nesouhlasné příspěvky. Když kdosi požádal o indikativní hlasování o návrhu předsednictva, rozpustila zasedání. Valéry Giscard d'Estaing mohl poté na plénu prohlásit, že naprostá většina delegátů souhlasí s návrhem předsednictva.“²

Výsledkem bylo, že se Francii a Německu podařilo do textu zahrnout dramatickou změnu hlasovacích práv v neprospěch menších zemí a bezprecedentní rozšíření většinového hlasování na desítky nových oblastí.³

Český zástupce Jan Zahradil proto před schvalováním textu na protest proti „federalizaci“ Evropy a „manipulaci“ s textem ústavy ze strany předsednictva v předvečer referenda ve čtvrtek 12. června 2003 demonstrativně Konvent opustil. „Dorazilo mě, co se stalo. Nebudu se na té brutální manipulaci podílet,“⁴ řekl Zahradil na následné tiskové konferenci. Jak dále popisuje Zahradil, „toto podivuhodné sdružení se obešlo bez hlasování o konečném výsledku.“⁵ Člen Evropské komise Poul Nielson označil Konvent za „orgie manipulace“⁶ a podle zástupce české vlády náměstka Jana Kohouta byly „malé země ze strany těch velkých zastrašovány a zesměšňovány jako trpaslíci.“⁷ Jan Zahradil dále uvádí, že na posledním zasedání skupiny zástupců národních parlamentů v Konventu vystoupili jen „předem vyselektovaní souhlasní řečníci s několika zcela zásadními pozměňovacími návrhy, přinesenými na poslední chvíli, o nichž nebyla de facto připuštna diskuse.“⁸

ODS získala blokační menšinu v Senátu

Úspěchem Občanské demokratické strany skončily listopadové volby do Senátu. ODS, která je proti návrhu Evropské ústavy, může nyní blokovat nejen jakýkoliv nevhodný zákon o referendu (s nedostatečným kvórem nebo s nevhodnou otázkou), ale i případnou ratifikaci euroústavy parlamentní cestou. Odmítavé stanovisko ODS k Evropské ústavě potvrdil první místopředseda ODS a šéf klubu poslanců ODS v Evropském parlamentu **Jan Zahradil** v tiskové zprávě 27.10.2004: „Klub poslanců ODS v Evropském parlamentu zásadně nesouhlasí s textem Evropské ústavy a vyjádří toto stanovisko při hlasování o Evropské ústavě v EP. Evropská ústava omezuje suverenitu České republiky i ostatních členských států a zmenšuje váhu ČR a dalších středních a menších států v rozhodovacím procesu EU“. Díky úspěchu ODS v senátních volbách se tak zvýšila šance, že euroústava nebude v České republice ratifikována

Když euroústavu odmítneme, bude prý platit podmíněně

„Bude se to muset nějakým způsobem řešit, buď tím, že to bude platit nějak podmíněně nebo že se bude čekat na nový pokus,“ uvedl ministr zahraničních věcí **Cyril Svoboda** na otázku redaktora, co se stane, když čeští voliči v referendu odmítnou návrh evropské ústavy [Sedmička, TV NOVA 14.11.2004]. Myslí to ministr Cyril Svoboda vážně? Řekl to s plným vědomím? Jak může platit „podmíněně“ něco, co nebylo schváleno? Pane ministře, odmítne-li jedna ze zemí návrh Evropské ústavy, ta prostě nebude platit bez jakýchkoliv podmínek. V platnosti zůstanou pravidla rozhodování v EU daná Smlouvou o přistoupení, kterou voliči schválili v referendu v roce 2003.

(Pokračování na str. 2)

Zprávy z Konventu o nemožnosti prosadit vlastní představy a o navrženém drastickém omezení hlasovacích práv malých zemí tak těsně před referendem začaly vést k obavám, že až budeme členy EU, ta bude nakonec fungovat na jiných pravidlech, než jaká právě schvalujeme ve Smlouvě o přistoupení. Ve čtvrtek 12. června 2003 - dvanáct hodin před začátkem referenda o vstupu do EU - proto premiér Vladimír Špidla ubezpečil občany, že na následné mezivládní konferenci, která bude definitivně schvalovat znění Evropské ústavy k ratifikaci, nebude váhat využít práva veta, aby uhájil hlasovací systém výhodnější pro Českou republiku.⁹

Ministerstvo zahraničí každopádně nadále popíralo, že návrh Evropské ústavy zhoršuje hlasovací pozici České republiky. Ministr Cyril Svoboda dokonce neváhal tvrdit, že oproti platnému stavu bychom hlasovací váhu zvýšili: „Dnešní váha je, že máme jednu šestadvacetiinu té síly. A to, co se připravuje v tom návrhu, je, že budeme mít jednu pětadvacetiinu té síly, to znamená, že se relativně dokonce naše pozice mírně zlepší.“¹⁰ Snad si sám byl vědom lži, kterou říká, a tak pro jistotu dodal, že i kdyby návrh českou hlasovací pozici zhoršoval, není to podstatné, protože v Evropské unii se bez ohledu na hlasovací pravidla vše řeší přátelskou dohodou: „V Evropské radě se hlasuje velmi zřídka. Dokonce jsem to včera konzultoval s velvyslancem Pavlem Teličkou a dopočítali jsme se, že to bylo jenom jedou, že se hledá vždycky shoda a že tam jeden druhého neválcuje.“¹¹

Svoboda nejenže bagatelizoval důležitost systému hlasování, ale rovněž popíral, že by Evropská ústava přenášela nové pravomoci z členských států na Evropskou unii: „Já vám tady říkám naprosto zřetelně a jasně, že nové kompetence se na Evropskou unii nepřenesají,“¹² uvedl ministr zahraničí v televizi Nova 12. října 2003.

Druhé dějství: Mezivládní konference

Záhy po skončení Konventu se zformovala skupina podobně smýšlejících malých států, tzv. „like-minded countries“ (nové země EU bez Polska spolu s Rakouskem, Portugalskem, Finskem a Řeckem), které byly odhodlány hájit zájmy menších v nastavení systému většinového hlasování. Dne 1. září 2003 se její představitelé sešli v Praze, aby se dohodli na společném postupu. Mezi těmito zeměmi pak probíhala diplomatická komunikace a zdálo se, že tyto

země budou na mezivládní konferenci EU společně hájit své zájmy.

Jejich úsilí přehlušil tlak Polska a Španělska, které kvůli změně hlasovacích práv v Radě ministrů byly odhodlány vetovat návrh Evropské ústavy na mezivládní konferenci EU v prosinci 2003. „Jestli takto hodlá Polsko zahájit své členství v EU, lituji, že jsem se tolik zasazoval o jeho přijetí,“¹³ komentoval německý člen Evropské komise Günter Verheugen snahu Polska uhájit hlasovací systém dojednaný ve Smlouvě o přistoupení. Týden před klíčovými zasedáními mezivládní konference, kde měl být stvrzen návrh ústavy, přežil polský premiér Leszek Miller zázrakem pád vrtulníku. Do Bruselu dorazil upoután na invalidním vozíku, odhodlán za každou cenu hájit polský zájem. Poláci a Španělé využili právo veta a návrh Evropské ústavy byl odmítnut. Ne ale na dlouho.

Po nezdaru prosincového summitu začala EU chystat nový pokus na červen 2004. Polský premiér Miller rezignoval z vnitropolitických důvodů a novým předsedou

Premiér Vladimír Špidla s náměstkem Janem Kohoutem na Mezivládní konferenci 17. 6. 2004

vlády se stal „nadstranický“ Marek Belka, který byl připraven ve věci hlasovacích práv ustoupit. Ustoupit ale stále nehodlal španělský premiér José María Aznar, zatímco jeho socialistický vyzyvatel na post premiéra José Luis Zapatero prohlásil, že chce, aby jeho země „opět aktivně stála po boku Francie a Německa a dalších zemí, které jsou motorem budování Evropy.“¹⁴ Krátce před španělskými parlamentními volbami naznačovaly průzkumy jasné vítězství premiéra Aznara. Situaci ale zvrátil 3 dny před volbami teroristický útok, při kterém v Madridu zahynulo 200 lidí, a Zapatero nečekaně 14. března zvítězil. Španělsko vedeno novou socialistickou vládou ve věci Evropské ústavy ustoupilo.

V České republice utrpěly v červnu 2004 vládní strany porážku ve volbách

do Evropského parlamentu. Předseda opoziční ODS Mirek Topolánek napsal 3 dny před červnovou mezivládní konferencí premiérovi Vladimíru Špidlovi dopis, v němž mu sdělil, že „ODS se necítí jakkoliv vázána vládní pozicí na Mezivládní konferenci.“ Jak se dále píše v dopise, „pro ODS je nepřijatelné jakékoliv zhoršení naší pozice uvnitř EU vůči podmínkám, garantovaným nám v smlouvě o našem přístupu k EU a ve smlouvě z Nice. Jedná se především o plánované nahrazení dosavadního systému vážených hlasů, založeného na principu „degresivní proporcionality“ systémem tzv. populačním, založeným na počtu obyvatel jednotlivých států EU, při většinovém hlasování v Evropské radě. Taková změna výrazně redukuje náš vliv v Evropské radě, bez ohledu na nastavení hranic pro kvalifikovanou většinu a proto není v zájmu ČR.“¹⁵ Všude v Evropě se hovořilo o změnách v systému hlasování a o přesunu kompetencí na EU, což premiér Špidla nemohl ignorovat, ačkoliv byl svým ministrem zahraničí trvale ubezpečován, že euroústava nepřenesá na EU nové kompetence a že navržený hlasovací systém je pro Českou republiku výhodnější než model stávající.

Špidla však tušil, že v hlasovacím systému nějaký problém je, a byl odhodlán na mezivládní konferenci 17.-18. června 2004 ve spojení s dalšími menšími zeměmi prosadit vylepšení hlasovací pozice České republiky oproti návrhu Konventu. Agentura AFP informovala o razantním vystoupení zástupců 13 podobně smýšlejících zemí proti irskému návrhu na nový systém hlasování v Radě ministrů. Podle španělského diplomata Alberta Navarra přednesl

protest menších zemí právě Vladimír Špidla.¹⁶ Špidla sice akceptoval nový model vážení hlasů v Radě podle velikosti populace, ale alespoň požadoval, aby kromě toho, že hlasující ministři musí reprezentovat minimálně 65 % obyvatelstva, reprezentovali současně alespoň více než 55 % států.

Vladimír Špidla byl upřímně odhodlán svůj postoj hájit i při jednání s Francouzi. Když jej druhý den konference 18. června 2004 v poledne pozval na jednání francouzský prezident Jacques Chirac, aby po Špidlovi žádal podporu pro nominování belgického premiéra Guye Verhofstadta na předsedu Evropské komise, Špidla Chirakovi vyjádřil pro Verhofstadta bezvýhradnou podporu a zeptal se Chiraka, zda Francie podpoří snahu malých zemí

o změnu hlasovacího systému. Chirac to rázně a krátce odmítl a schůzka skončila. Špidla pak byl jeden z mála, kdo při závěrečné diskusi o návrzích na nového předsedu Komise otevřeně podpořil Francii a Německo, které prosazovaly Verhofstadta.

Mezitím irská delegace rozdala přítomným vyjednavacům kompromisní návrh euroústavy, kde překvapený Špidla nenašel zpracovaný hlasovací model navrhovaný společně s ostatními menšími zeměmi. Cítil se zrazen, a šel za finským premiérem, zda společně na konečném zasedání proti návrhu vystoupí. Od něj se však dočkal jen odpovědi, že je třeba být konstruktivní a že nelze kvůli partikulárním zájmům ohrozit proces budování Evropy. Špidla pak neměl sílu být jediným premiérem, který by ten den návrh ústavy vetoval.

Třetí dějství: Premiér Gross podepisuje Evropskou ústavu

Po prohraných volbách do Evropského parlamentu, kde Sociální demokracie získala 2 mandáty z 24, zatímco opoziční ODS získala 9, Vladimír Špidla 26. června 2004 rezignoval na post předsedy strany a záhy přestal být i premiérem. V obou funkcích jej nahradil 34-letý Stanislav Gross, který se tak stal zodpovědným i za podpis Evropské ústavy, kterým měl stvrdit, že znění zpracované Evropskou komisí odpovídá tomu, co bylo vyjednáno.

Ve středu 27. října 2004 se konalo zasedání vlády České republiky, na níž přednesl ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda návrh usnesení v tomto znění: „Vláda souhlasí s podpisem Smlouvy o Ústavě pro Evropu, jejíž český text je uveden v příloze.“ Tímto usnesením měl premiér Stanislav Gross získat mandát k podpisu euroústavy chystanému na pátek 29. října do Říma. Ministr Svoboda následně ministry šokoval prohlášením, že v příloze nenajdou definitivní text návrhu Evropské ústavy, protože prý ještě není hotový český překlad.

To bylo pro některé členy kabinetu přeci jen příliš. Předseda legislativní rady vlády ministr Jaroslav Bureš namítl, že jde o smlouvu, kde přeci záleží na každém slovu a že není možné, aby vláda dnes od souhlasila jiný text, než o kterém budou občané hlasovat v referendu. Ministr Paroubek navrhol, aby se tedy dal do přílohy anglický text. Na to Svoboda oponoval, že pro Českou republiku je závazný český překlad smlouvy.

Ministr Mlynář namítl, že on může „vyslovit souhlas pouze s textem, který je teď k dispozici a ne s nějakým textem, který se teprve má zrodit,“ a „v referendu budeme přeci hlasovat o jiném textu, než který nám zde ministr zahraničí Svoboda předkládá“¹⁷. Na to Cyril Svoboda shodně s premiérem Grossem namítl, že datum 29. října 2004 jako termín podpisu smlouvy bylo stanoveno Evropskou unií a „je přeci nepředstavitelné, že bychom se podpisu smlouvy za dva dny v Římě nezúčastnili jen proto, že neexistuje česká verze smlouvy.“

Nakonec Cyril Svoboda vymyslel řešení. Když není text k dispozici a není se tedy na něj možné odvolat, navrhl vypustit z návrhu usnesení větu 'jejíž text je uveden v příloze'. Vláda nakonec schválila usnesení, které zní „Vláda souhlasí s podpisem Smlouvy o Ústavě pro Evropu.“ Podepsán JUDr. Stanislav Gross.

Dva dny na to premiér podepsal v Bruselu smlouvu, kterou ani nevyjednal, ani nečetl.

Odkazy

Markéta Pitrová: Kandidátské země na Konventu o budoucnosti Evropské unie. In: Hynek Fajmon (ed.): Cesta České republiky do EU. CDK, Brno 2004. Str. 123-135.

Petr Plecítý: Ústava Evropské unie - cesta k jednotnému státu?, Střední Evropa č. 117/ 2003

Petr Kratochvíl: Qualified Majority Voting and the Interests of the Czech Republic. Ústav mezinárodních vztahů, září 2003

Marek Loužek (ed.): Návrh evropské ústavy s komentáři. CEP, Praha 2003

Poznámky

- 1) Pitrová (2004), str. 134
- 2) Plecítý (2003), str. 26.
- 3) Viz např. Návrh Evropské ústavy s komentáři, CEP, Praha 2003
- 4) <http://www1.cuni.cz/carolina/archive-cs/Carolina-C-No-508.txt>
- 5) Jan Zahradil: Proč jsem opustil Konvent. Lidové noviny 3. 7. 2003
- 6) Tamtéž
- 7) Tamtéž
- 8) Tamtéž
- 9) TV Prima „Poslední slovo“, 12.6.2003
- 10) „Sedmička“ TV Nova, 12. 10. 2003
- 11) „Sedmička“ TV Nova, 12.10.2003
- 12) „Sedmička“ TV Nova, 12.10.2003
- 13) EUObserver.com 25.11.2003
- 14) Le Monde 5.2.2004
- 15) www.ods.cz
- 16) Lidové noviny 19.6.2004
- 17) Citace z 27. 10. 2004 vycházejí ze svědectví účastníka zasedání vlády, který si nepřál být jmenován.

Dohnat a předejhnat

Evropská komise zjistila, že se jí asi nepodaří stát se do roku 2010 nejkonzervativnější ekonomikou na světě, jak si vytyčila v Lisabonu v roce 2000. Podle komisaře Güntera Verheugena se Lisabonská strategie skládá ze 117 cílů, devíti koordinačních procesů a vyžaduje předložení asi 300 zpráv [ČTK 2.11.2004]. Vlády a veškeré evropské úřady mají za úkol plnit „cíle lisabonského procesu“ a tak usilovně zahrnují slovo Lisabonská strategie do všech akčních plánů, usnesení a zákonů.

EU: Daň z piva nesmí být nižší než daň z vína

„Zdaňovat pivo, které se ve Švédsku vyrábí, méně než víno, které se ve Švédsku nevyrábí, je nutno chápat jako protekcionismus neslučitelný se společným trhem,“ uvedl dosavadní komisař EU pro daně **Fritz Bolkenstein** [tisková zpráva Evropské komise z 21.10.2004] a oznámil, že Komise podá u Evropského soudního dvora na Švédsko žalobu. Litr piva je ve Švédsku zatížen spotřební daní 14,70 švédských korun (11,50 Kč), zatímco stejně silné víno má daň o polovinu vyšší. Lze očekávat, že komise analogicky vyzve Francii na oplátku zvýšit daň z vína na úroveň daně z piva - a výsledkem bude zvýšení daní všude. Ačkoliv smlouvy o EU neumožňují Radě ministrů nařizovat většinovým hlasováním daně, Evropský soudní dvůr tak činit může.

Komisař o plnění plánu

„Dosáhli jsme výrazného pokroku na několika frontách, ale nemůžeme být s učiněným pokrokem plně spokojeni. Příznějme si otevřeně, že cíle lisabonského procesu, jak jsme si je vytyčili, nebudeme schopni do roku 2010 plnit ... Jedním z největších nepřátel evropské ekonomiky byl pomalý hospodářský růst ve světě. Tyto obtíže ale nesmějí vést k polevení v našem odhodlání cíle stanovené lisabonskou agendou plnit,“ uvedl ve slyšení před Evropským parlamentem eurokomisař **László Kovács** nominovaný maďarskou socialistickou vládou. Na Kovácsovi, kterému předseda Komise Barroso přidělil oblast energetiky, pravicovým europoslancům vadila jeho komunistická minulost. Kovács v sedmdesátých letech pracoval jako politický analytik centrální kanceláře Maďarské socialistické dělnické strany. Barroso, který byl zase v mládí maoistou, aby vyhověl námitkám, přesunul Kovácsa z resortu pro regulaci energetiky na resort pro regulaci daní.

Špidla: Evropský socialismus posiluje ekonomiku

„Každý, kdo si myslí, že opuštění evropského modelu sociálního státu zvýší konkurenceschopnost, se mýlí. Ve skutečnosti je tomu přesně naopak,“ uvedl při slyšení v Evropském parlamentu nový eurokomisař za Českou republiku **Vladimír Špidla**. Špidla, za jehož působení ve vládě nezaměstnanost stoupla na dvojnásobek, dostal v Evropské komisi na starost sociální politiku a zaměstnanost.

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

V této rubrice představujeme úřady, které žijí z peněz daňových poplatníků a jejichž existence je zbytečná nebo dokonce škodlivá. Jsme přesvědčeni, že odstraňování zbytečných úřadů je jediná cesta k omezení korupce a účinná cesta ke snížení daňového břemene.

Česká konsolidační agentura

Status: právnická osoba zřízená zvláštním zákonem

Údaje za rok 2003 z Výroční zprávy:

Administrativní výdaje:
875 mil. Kč ročně

Z toho výdaje na platy:
417 mil. Kč ročně

Průměrná odměna každého z 5 členů představenstva:

333 tisíc Kč měsíčně

Průměrná hrubá měsíční mzda ostatních 533 zaměstnanců:

45 tisíc Kč měsíčně

Ztráta za období 2001–2003:

114 miliard Kč. Celková ztráta České konsolidační agentury a její předchůdkyně Konsolidační banky: 233 miliard korun.

Činnost: Hlavním předmětem činnosti agentury je vymáhání dluhů a prodej podílů v soukromých firmách a pohledávek za soukromými firmami. Tato aktiva Agentura koupila jménem státu od Komerční banky a České spořitelny před jejich privatizací, od ČSOB po převodu majetku bývalé IPB na ČSOB a od dalších institucí. Na nákup aktiv bank si Agentura půjčila od bank, kterým dluží stále téměř 100 miliard korun. Jen na úrocích platí agentura ročně kolem 7 miliard korun. Agentura je z definice ztrátová, protože ji stát zřídil s cílem, aby nakoupila aktiva za vyšší než tržní cenu. Jejich prodej za tržní cenu pak končí ztrátou. Ke ztrátě každý rok přispívají i vysoké administrativní náklady.

Hodnocení: Odkup a prodej soukromých pohledávek by neměly být činností

státu. Nákup a prodej úvěrů a majetkových podílů s cílem restrukturalizace firem má být věcí soukromých subjektů na trhu.

Verdikt: Zrušit! Agentura by měla urychleně rozprodat zbylá aktiva, její zaměstnanci by měli být propuštěni a budova privatizována.

Dobrá zpráva: Agentura má k 31. 12. 2007 zaniknout. Oproti konci roku 2003 klesl počet zaměstnanců na 380 a klesly prý i odměny členů představenstva.

Špatná zpráva: Ani po zrušení agentury nebudou daňoví poplatníci zbaveni zátky v podobě dluhu dosahujícího čtvrt bilionu korun a ročních několikamiliardových úrokových plateb. Drtivou většinu této zátky způsobila sociálnědemokratická vláda ztrátovým nákupem aktiv KB, a.s. a ČS, a.s. ČSOB, a.s.

PŘEDPLATNÉ

**ZAUJAL VÁS ČASOPIS
LAISSEZ FAIRE?**

**PŘEDPLAŤTE SI
JEJ ZA 100 Kč**

Předplatné zahrnuje
zasílání deseti čísel LF ročně každý
měsíc kromě července a srpna.

Kontaktujte Petra Macha:
Tel.: 603 228 753
Email: mach@iol.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz/lf. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597